

ЗЭЗЭГЬЫНЫГЬЭМ ЗЭДЫКІЭТХАГЬЭХ

АР-м иочылхэм я Палатэ и Тхъаматэу Мамый Алыйрэ хъафизэхэм я Урысые обществэ ичып!э къулыкьоу Мыекуапэ щы!эм ипащэу Алексей Хлоповыимрэ Ioф зэрэзэдаш!эшт шык!эр къэзыгъэнэфэрэ зээгъыныгъэм тыгъуасэ зэдьк!этхагъэх.

Мамый Алый пэублэ гүшүйэ кыышызыэ кызызэриуагъэмкіэ, 2011-рэ ильэсэм ыпкіэ зыхэмийль юридическэ ӏепыиэгъум епхыгъэ хэбзээгъеуцугъэр аштагь. Нэужым, 2012-рэ ильэсэм Адыгейр апэрэхэм ахэтэу шольыр законым иғъяцэккен феҗъягъ, аш кыыхэккіэу ыпкіэ зыхэмийль юридическэ ӏепыиэгъу ягъэгъотыгъэнымкіэ къэралыгъо системэм очылхэр хэхъягъэх. ыпкіэ зыхэмийль юридическэ ӏепыиэгъу зытефэу мы системэм къыгъянафхээрэм ашыщых а 1-рэ ыкки я 2-рэ купым ахэхъяхэрэ сэкъятахэр. Цыфым ифитыныгъэхэр къэухуумэгъэнхэм, анахьэу псеупіэ-коммунальнэ хызметым, псеупіэхэм ыкки чыгу яаххэм, пенсионнэ фэло-фашіхэм альэныкъоккіэ щыгэх гумэккыгъохэм язэхэфын мыш дэжьым хэбзэгъеуцугъэм къегъянафхэх.

Мамый Алый кызызэриуагъэмкіэ, зээгэгыныгъэм пшъэрыль шъхьаалэу илэр ыпкіэ зыхэмийль юридическэ ӏепыиэгъур цыфхэм, анахьэу сэкъятахъэ зилэхэм, къызфагъэфедэн зэральэккыщыр агурыгъэөгъэныр ары. Сыда пломэ бэмэ ашлэрэп мыш фэдэ ӏепыиэгъу зэрэштыэр.

Гукъау нахъ мышѣми, мы гумѣкъы-
гъом правовой нѣшанѣ илѣу щыт.

Алексей Хлоповым кызырьула-
гъэмкэ, хъафизэхэм я Урысые
обществе ичыгэлэ къулыкъоу
Мыекъулагэ щыгэм иучет зэкэм-
кэи нэбгырэ 300 фэдиз хэт.
Мыхэм ыпкэ зыхэмий юриди-
ческэ Ыэпилэгту джы зэрагьоты-
щтыр АР-м иочылхэм я Палатэ
итхъаматэ шуукэ филъэгъург,
рэзэнгэ гүшүэхэр пигъохыгъэх.

КИАРЭ Фатим.

Іофхэм языает бэкІэ нахьышу хъущт

Унагъом ихахъохэр нахыбэ хъунхэ зэрэфаер, ар пшьэрыль шъхьаIэу зэрэштыр УФ-м и Президент и Джэпсалэ бэмышIэу кышигуагь. Ащ фэшл ахэм атыхэрэ хэбзэлаххэм къащыгъэкIэгъэн фае. Мыщкэ еклонIаклэу дгээфедэн тъэкIыштыр кызэрыкIу: сабыир нахыбэ къэс хъакбулахыр нахь мэклэн фае. Сабий зэрыс унагъохэм мы лъенныкъомкэ IэпыIэгъу афэхъугъэним пае шъольтихэм предложение гъэнэфагъэхэр къаахынхэу къяджагь.

Джаш фэдэу псэүпээ ипотекэм процентэүр пыльыр 9-м нэс, нэүжым 8-м ыкли аш нахь маклэу кьестьыхыгъэнэм мэхъянэшко илэу къэралыгъом ипащэ къыуагай. Мынглэ джыризы хэкынпээ щылэу Президентын къыгъэнэфагт – ящэнэрэ ыкли аш къыкцэлтыккоре сабый къызэрхыхуухэгэе унагьом къырихыгъэ ипотекэм щыншэу сомэ мин 450-р къэралыгъом фип-щыныжын ыльяэкыщт, мылькур федеральнэ бюджетын къыхыхыщт. Ар гъэцкэлгээхынхэшь, 2019-рэ ильясым щылэ мазэм къышгээжьагьэу лэпылэгчур агуяэкэгээнэу игьюо ыльяэгүйг. Ны мылькумрэ сомэ мин 450-мрэ зызэхбэгхахьохэкэ сомэ мин 900-м ехүүшт, ипотекэ къизыхыгъэхэмкэ ар лэпылэгчур.

Мы юфыгъом пэуухьащ мылькур гъэнэфгъяным фэш бюджетым зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм Правительствэри, УФ-м и Къэралыгъо Думи

УФ-м и Квэралтын думын фэхъязырынхэе фаеу къынгаагь.
УФ-м и Правительствэ ишунаш ёк! э фэгъэк! отэнгын айлэ ипотекэ зышынхэе зыльэк! ўштхэр 2018-рэ ильясым щилэ мазэм и 1-м къынгэгъэжьагьаа 2022-рэ ильясым тыгъэгъазэм и 31-м нэс сабый къызыфэхъульгэхэе унаагъохэр арых.

хувьсэх унадахаар арыг.
Мы программэр пілэль кэ-
кым тельтигтэй, ау тапэкти ар-
льягъэкотэн альяктыцт. Са-
быйхэр нахьыбэй къягъэхүн-
хэм кэзэгшүүгээнхэм имы-
закъо, псеольешынным хэхъо-

ныгъэхэр ышынхэмийн мын программэр фэлорышишт. Сыда пломэ унаклэ зыптийнфыкілэ арьи субсидиер кызызынфызэктагъэ-клюжынштыр.

Проектэү «Үнэгто ныбжыкы!» зыфиором фэдэу мы программэр ныбжыкээ закъохэм атэллытагъеу ары бэмэ зэраалтытэрэр. Ар тэрэзэп. Шынпэй эхийн плюштмэ, сабыибэ зилэхэ ны-тыхэм аныбжь зыфэдизым зыкын ельтыгыг эцштэп. Ипотекэ къизыхырэмэ илтээс 21-м къын-щегэжъягъеу 65-м нэс аныбжын ылтэжкыншт.

Унагчохэу сабын 2-е нахьын бэ зиүэхэм 2018-рэй ильэсэым щилэг мазэм и 1-м ыпэкэе сабый къафэхъульчуу щитмэ, субсиди-ем ылтэнүүкөкэ фэгьеэкотэ-ныгъээ зыфашыщхэм ыкчи рефинансированием ахахъэхэрэл. Ау ыпэкэе фэдэу ахэм кредитыр апчыныжыныимкээ ны-мылькур къызфагъэфедэн олжынч.

сабыеу къэхъухэрэм япчъагъэ нахыбы шыгъэным мэхъанэш-
хо шыраты.

Хо щыраты.

Ипотека кызыыхъэхэу һ-
пылэгъу зыфехъущхэм япчыагъэ
мы уахтэм зэхады. Аш изэ-
фэхьысыжхэм ялтыыгъэу
яшыугъэ зэрагъэкыщхэр къэ-
нэфэштых.

Шыгуу къедгэркъакыжын: «Псэ-
ук» зыфиорэ программам
къытыре амалхэр унгэй ныб-
жыкцэхэм кызыфагъэфедэн
альякы. 2018-рэ ильэсүү мыш-
иштуягъэкцээ республикэм

щыпсэухэрэ унэгьо 284-мэ псэүкіе амалхэу ялэхэр нахышу ашыгъях. Программэм лоf зишлэрэм кыншыбулагъяу йэлжлийн төслийн 1997

КИАРЭ Фатим.

Заом, Йоғшіенім, Үләшыгъе Klyuchikhem, хәбзәухұмәкің күлдікүхәм яветеранхәм (пенсионерхәм) я Адыгә республика Сөвет хәтхәм лъәшшәу гүхәкі ащыхынан Хәтъэгу зәошхом иветеранәу, Щытхұм иорден кызығағайшашынан, Москва икъәухұмәнрә Сталинград заомра ахәләжайынан Шъэо Рәшыид Хъәнашхъо ықъом идуңай зәрихъожығъэр ықиңи щымыләжым иунагъоре илахылхәмрә афәтхұасылхә.

Социальнэ Іофыгъохэр анахь шъхьаIЭХ

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкуу Адыгэ Республикаемкэ и Гъэорышаплэ иколлегие игъэкштыгэ зэхэсы-гоу илагъэм 2018-рэ ильесым къулыкуум Іофэу ышагъэм изэфэхысыжхэм ыкчи тызхэт ильесым пшьэрыльеу зыфи-гъэуцужыхэрэм щатегушыагъэх.

Іофхабзэм хэлэжьагъэх Адыгэим и Премьер-министрэй Александр Наролиниыр, федеральнэ инспекторэй Владимир Маргасовыр, республикэм ипрокурор шъхьаэ игуадзэй Кыкл Исмахьилэ, хэбзэухумэйкэ къулыкуухэм ялтылохэр, нэмыкхэри.

АР-м и Правительствэ и Тхаматэ зэхэсгэгэом пэублэ псальэ къышишызэ, республикэм и Лышхъяэ Къумпыл Мурат ыцэкэ къулыкуушшахэм шүфэс къарихыг, хыкум приставхэм яшагъэхэр 2018-рэ ильесым хыкумом сомэ миллиард 7,5-рэ зытэфэрэ Іоф мин 206,5-рэ зэхажынэ алэклэльтиг, аш ёщэу агъэцэлгээр Іоф мини 160-рэ фэдиз.

Гъэорышаплэм илашшэй Дмитрий Лабазовыр ильесым изэфэхысыжхэм ыкчи гухэлхэй шылхэй апашихьэ щитхэр зэшагъэхэр къэухумэгъэнхэмкэ ыкчи зэтегъэцожыгъэнхэмкэ хыкум приставхэм яшагъэхэр 2018-рэ ильесым хыкумом сомэ миллиард 7,5-рэ зытэфэрэ Іоф мини 206,5-рэ зэхажынэ алэклэльтиг, аш ёщэу агъэцэлгээр Іоф мини 160-рэ фэдиз.

Урсылем изэхэубытгэ бүджет сомэ миллион 520-рэ фэдиз Гъэорышаплэм ригэхьагь. Гъэорышаплэм илашшэй Дмитрий Лабазовыр ильесым изэфэхысыжхэм ыкчи гухэлхэй шылхэй апашихьэ щитхэр зэшагъэхэр къэухумэгъэнхэмкэ ыкчи зэтегъэцожыгъэнхэмкэ хыкум приставхэм яшагъэхэр 2018-рэ ильесым хыкумом сомэ миллиард 7,5-рэ зытэфэрэ Іоф мини 206,5-рэ зэхажынэ алэклэльтиг, аш ёщэу агъэцэлгээр Іоф мини 160-рэ фэдиз.

Къулыкуушшахэм анахьэу анаэ зытырагъэтыгээр социальнэ мэхъянэ зилемэх юфыгъохэм язэшохын ари. Клэлэпуплэм итын ылэнныкъокэ зэхажын фэе Іоф мини 4-м ехъу Гъэорышаплэм іэклэльтиг. Ахэм аш ёщэу мин 1,5-м ехъур гъэцэлгээр хуугъэ, сабийхэм сомэ миллион 70-рэ фэдиз афызэклэгъэжыгь.

Хыкумхэм ялофшэн зери-фэшушаэу зэхэшгээнхэм къидильтэхэрэ лъэнныкъохэр, хэбзэгэуцожуу диштэхэу пшьэрыльхэр гъэцэлгээнхэр, цыфхэм зэпхыныгъэу адирялэр

гъэпштэгъэнир 2019-рэ ильесымкэ пшьэрыль шъхьаIЭХу Гъэорышаплэм илашшэй къыгъенэфагъэх. Джаш фэдэу хэбзэлахъхэр, административнэ тазырхэр, нэмыкхэри ильесым зымытыхэрэм альэнныкъокэ Іофэу ашагъэм Дмитрий Лабазовыр къытегушыагъэх.

Зэхэсгэгэом икэх ильесым изэфэхысыжхэм къадыхэлтыгээрэ зипшьэрыльхэр анахь дэгьюу зыгъэцэлгээр хуугъэ, сабийхэм сомэ миллиард 7,5-рэ зытэфэрэ Іоф мини 206,5-рэ зэхажынэ алэклэльтиг, аш ёщэу агъэцэлгээр Іоф мини 160-рэ фэдиз.

(Тикорр.)

Цыфхэм ыпкIЭ зыфатырэр альэгъужынэу

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным джырэблагъэ къышыгъэ Дээпсалыэм экологиом иоффхэм къызащитегушыIЭМ, коммунальнэ пыдзэфэ пытэхэм ядэшыни ынаIэ тыридзагь.

Ильесипш пчагъэм хэклийн идэшын иоффхохэм зыпари зэралпымылтыгъэр, хэклитэхуулэхэм янахыбыр цыфхэм япсүүлэхэм алэблагъэу зэрэгэсигъэхэр, ахэр зэрэушаагъэхэр, яягээ экологиом зэрэргээхэрэх къэралыгъом илашшэй шхъэйхыгъэу къытуагь. Гъэцэлкэко хэбзэ орган пстэуми закынфигъазээз кигъэтхыгъэ а зепстэур дэгээзэжыгъээним, хэклийн идэшын шэпхэе гъэнэфагъэ илэним ильо зэрэхуугъэр. Законыр аукъозз агъэсигъэхэр хэклитэхуулэхэр зэхэхээхэрэх къыклоц Iуахыжынхэу унашшыгъэ.

2019-рэ ильесир къызехъэм коммунальнэ пыдзэфэ пытэхэм ядэшынкэ Урсыье шыкаклэм теххагь. УФ-м и Президент аш къытегушыIЭЗ, хэклийн идэшын ыуасе къыдэклуаеу, ау зыпари

нэмыкш шуагъэ къымытымэ, ар Іоффлаклэм зэрэмыхуущтыр кигъэтхыгъэ.

— Цыфхэм ахьщэ мымаклэу атырэр зыфатырэр альэгъужын, нахышум ылэнныкъокэ зэхокыныгъэхэр мы лъэнинькъом зэрэфхэуугъэхэр зэхашшэн фае, — къытуагь аш.

Шыкаклэу къэралыгъор зытэхагъэм ишапхъэхэм къызэрашыдэлтигээ тетэу пыдзэфэ пытэхэм ядэшын фэгъэзэгъэхэрэх региональнэ операторхэр субъектхэм пешшорыгъэшшэу ашагъэнэфагъэх ыкчи ахэм ялофшэн ёшлэ мазэм и 1-мрагъэжагь.

Адыгэим аш фэдээ операторэу ООО-у «ЭкоЦентр» зыфиорэр къыщыхагь. Хызмэтшаплэм республикэм зэрэшьтэу хэклийн щеугъюу, полигонитоу итэйм, зыр Мыекъуапэ, адрэр Адыгэ-къалэ ашагъэнэфагъэх, арешалэ. Аш имызакьюу, хэклийн зэрар къымыхынным пае гъэкоды-

гъэнри, ишкылагъэмэ, чэлтэгъэнри ишшэрилхэм ахахь. «ЭкоЦентрэм» илашшэй Алыбэрд Налбый гүшүэгээ дэтшыгъэм къызэрэшигъэмкэ, хэклийн щызэхадзынэу тонн мин 200-м тельтигээ завод агъэуунуу иягухэль. Непэ хэклийр дацынным пае яшкылагъэ техники пстэури икьюу ял, ахэр зэклийн 58-рэ зэрэхуурэр. Автомашинхэм ар къызэрэугошт графикри агъэнэфагъэу, аш диштэу Іоф ашэ.

Шыыпкъэ, егъэжээпэ пстэуми къин ахэль. Хэклийр зыщыуагь щыгээтигээфагъэм цыфхэм дырамыгьаштуу зэхокыныгъэхэр фашынхэе фаеу хуугъэ, нэмыкш ялофхохэри къыхэклийгъэх. Нахын бэр зэрэмысагъэм къыхэклияа, графикри диштэу хэклийр къыдамыхуу, нэужум хызмэтшаплэр зыгъэмисэжыхэрэри ёшлагъэх. Арэу ёштми, республикэм исхэм яепллыкIЭХэр,

яшоигъоныгъэхэр къыдалтыгээ, ялофшэн нахыбыу шуагъэ къытэу зэрээхэшгээштэйм ўуух итых. Аш къымыльтагъоу илон пльэклиштэл.

Цыфхэм яепллыкIЭХэр джыри зэтеклих, ау Іоффхэр нахынш ѿ зэрэхуугъэхэм ишынхатэу, тхъаусыхуу, мэрээнэгъэу ёшлагъэхэр нахь маклэ хуугъэ. Алыбэрд Налбый къызэрэшигъэмкэ, явтомашин пстэуми ГЛОНАСС-р ашагъэфедэ, зыдаклохэрэри, уахьтэу ямаршрут зыщытэхагъэхэри, зэрэтэтигъэхэр зыфэдизи, къызашуугъэхэри хэзигъэ имылэу альэгъэу. Арыш, ильо зыщицкыIЭХэр чыпилэ щымылэхэмэ е икьюу ялофшэн амьгэцаклэмэ, пшьэдэкыж арагъэхын.

Къыхэшгээтигъэхэрэ фоэр «ЭкоЦентрэм» республикэм щыпсэухэрэ зэпхыныгъэ зэрэдьрилэр, пстэури шхъэхыгъэу зэральтигъээсирэр ари. Хэклийм ыуасэу къыфальтигъэм ымы-

гъэрээзэу нэмыкш ялофхо мы лъэнныкъомкэ илэу закынфэзэгъээрэ пстэуми яупчэ джэуа ратыжынэу, ялоф зэхажынэу зэрэфхэзайхэр хызмэтшаплэм илашшэй мыйзэу-мыйтлоу къыгъэшшэйгъэ.

Шоигъоныгъэу цыфхэм къытуагъээр е къатхыгъэр законым димыштэми, ар зэхэуугуфыкыгъэу альагъээсэ. Законыр укъуагь мыйхумэ, ар афагъэцаклэм. Гүшүэм пае, унэе псэуплэхэм ачIэсхэм ашышибэм хэклийр зэрэтигъоштэх бакхэр афагъэуунхэу къыкэлэльтигъэти, Мыекъуапэ зы чыпилэ къыщыхагь, афагъэуцугъэ. Аш шуагъэ къыхьэу, цыфхэмкэ федэу къычэлкыимэ, тыйдэли ашагъэуцунхэм фэхэзьрых.

АР-м и Лышхъяэ хэклийн идэшын республикэм зэрэшылтыкыуатэрэм лъэшэу ынаIэ тет. Цыфхэр зымыгъэрэзэхэрэри аш ялтигъээсэ. Уасэу аш агъэнэфагъэхэрэх адьрамыгъаштэу бэмэ зызыфагъазэм, къырагъэшыхынхэу унашшо ышыгъэ. Аш диштэу, къоджэ псэуплэхэм адэсхэм процент 30-кэ къафырагъэшыгъ, джы атыштыр сомэ 70-рэ. Къалэу Мыекъуапэ къыпэулых къоджэ псэуплэхэр къалэм хэхьэх нахь мыйхэм, ахэм ашыпсэухэрэм атыштыр сомэ 82-у агъэнэфагъэгъэти, ар къагъэнэжьигъэ.

УФ-м и Президент пыдзэфэ пытэхэм ядэшын субъектхэм зэрэшызэхэрэм лъяллынхэу Урсыье народнэ фронтын пшьэриль фишыгъэ. Хэуукъоныгъэу къалыгъэсирэе пстэури хэбзэ органхэм зэхажынэу, аялга-гъэхъанхэу къафигъэштэг.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Ашлагъэр макІэп, пшъэрыльыкІэхэри къэуцух

Теуцожь районымкіэ къуаджэу Джэджэхъаблэ щыІэгъэ цыиф зэхахъэр зыфэгъэхыгъагъэр 2018-рэ ильэсим яофшаша-
гъэхэм кіэухэу афэхъугъэхэр зэфэхъысыжыгъэнхэр, щыІагъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшл амалэу къызфагъэфедэшт-
хэм атегушигъэнир ары.

Зэлукіем щыІагъэх посуплэм итъэорышлапіэ хахъэхэрэ Джэ-
джэхъаблэ, Къунчыкъохъаблэ, Городскоим, Тэуехъаблэ къары-
кыгъэхэр, район администрацием ипащэу Хъачмамыкъо Азэмэт, ашт игуадзэу Бэгъушшэ Борис, администрацием эколо-
гиймкіэ испециалист шхъалэу Хъут Аскэр, Урысюм и МВД имуниципальнэ отделэу «Адыгей-
ский» зыфилорэм ипащэу Артур Григорян.

Чыплэ посуплэм итхаматэу Уджыху Алый къызериуагъэм-
кіэ, посуплымэ унэгъо 547-
рэ адэс, нэбгырэ 1768-рэ аш-
псэу. Анахь иныр Джэджэ-
хъабл — унэгъо 216-рэ, анахь
цыкіур Тэуехъабл — унэгъо
59-рэ. Чылагъохэм ашыпсэурэ
нэбгырэ 1768-м щыщэу 464-р
пенсионерых, кіэлэцтыкіухэр
83-рэ, кіэлэджеаклохэр 134-рэ,
адрэхэр яофшаша-
р гектар 5252-рэ. Ашт щыщэу лэжыгъешлапіхэр гек-
тар 4685-рэ, хүуплэхэр — 610-
рэ, унэгъо хаплэхэр гектар
1289-рэ, унэе хъязмэтшлапіхэм
афэгъэзальэр гектар 555-рэ.
Былым плашьеу айыгыр 264-рэ.

Мы посуплехэм еджэплиш, күлтүрэм иунэхэу плы, тхыль-
еджаплехэу З адэт. Зэкіеми
зэрифэшшуашэу яоф ашлэ, Джэ-
джэхъаблэ дэтыр агъэцэлжыгъ-
якіл. Фельдшер-мамыку йеэз-
пэхэр щымэ, Джэджэхъаблэ вра-
чебнэ амбулаториим адэт. Ашт
мафэрэ зыщягэхэрэ піэкторих
чэл. Почтэ зэпхынгъэм иот-
деленихэу З, тучаних чыла-
гъохэм яэх. Псымки, газымки
гумэкыгъо щыІэп.

Чыплэ коим фермер хъяз-
мэтшлапітфырэ ежхэм ячыгу
лахъхэр зылэхыхэрэ 33-рэ ит,
пшъэдэкіяжьэу ахырэмкіэ гу-
непкэ гъэнэфагъэ зыхыхэрэ
обществитоу «Синдида-Агр»
ыкы «МААРИС» зыціхэр щы-
зэхщагъэх. Хъязмэтшлапітлу-
ми нэбгырэ 95-мэ яоф аашаш. Апэрэм гектар 2200-рэ, ятлон-
рэм — 77,5-рэ агъэлажье.

Чыплэ коим ибюджет гэрэ-
кло зэрэхъущтыгъэр сомэ миллионылары мин 223,5-рэ. Ашт
щыщэу ежхэм къахыгъыгъэр
миллионитлары мин 357-рэ.
Адрэр ахьщэ яэпилэгъоу къа-
фатлупшыгъ.

Финансхэмкіэ яофхэр джа-
штхэм, ежхэм яахъщекіэ
яофшэн горэхэр арагъэгъец-

кленэу амал ямыгъими, ильэсэу
икыгъэм къоджэ щыІакіер на-
хыхышу шыгъэным, обществен-
нэ чыплэхэр зэтэгээпсихъэгъэн-
хэм афэгъэхыгъэхэ юфыгъо
зэфэшхъафху агъэцэлгъэху
Уджыхуум къыуагъэр макІэп —
юфыгъо 22-рэ мэхъу. Заул-
лэмэ ягтуу къэтшын. Гъэрекло-
пагъэти Лышихъезу Къумпиль
Мурат Джэджэхъаблэ къызэклом,
паркэу зэхэкіяхыгъэу, ильэс
пчагъам агъэкъэбзэн амьлэ-
кіэу, удэхъанкіэ щынагьо ху-
гъагъэр зылкэ рагъеуцожынэу
зэрарийагъэр гъэрекло агъэ-
цэлгъагъ, паркыр къэбзэлъабзэ
ашыгъ, лээсгыогуу пхырашыгъ.

Псыр чыгу чыгъым къызэ-
речлашыгъэ башнеу Джэджэ-
хъаблэ дэтыр икью амьгэ-
федэжызэ яоф аымышлэхыху
хуугъагъэ. Къуджэм икІэлэ
плюгъэу Хъутыжъ Аслынбай
(Мыекуюапэ Ѣэпсэу) яшыкіэгъэ
яэпилэгъуу къарити, башнер
аталупшыгъыгъ. Городскоим
культурэмкіэ и Унэ ышыхъе зэ-
блахуу, Джэджэхъаблэ дэтыр
умышлэхынэу агъэлжыгъ.

Москва щыпсэурэ Иуаныкъо
Адамэ имылъукіэ Къунчыкъо-
хъаблэ дэт мэштийр дэгъоу
агъэцэлжыгъ. 1918-рэ ильэс-
им Джэджэхъаблэ паркым изэтэгэ-
психъан лыдгъэкіотш, зыгъэ-
псэфылэхэр щыдгъэпсихъан.

Нэмикі яофыгъуаби зэшлэхтэшт, тицэуплэхэр дэгъэбзэштых, чыгъ цыкіухэри ашыдгъэтых-
сихъан.

Полицием и яофшаша-

Полицием иадминистративнэ
участкэу N 104-м истаршэ ин-
спекторэу, полицием имайорэу
Хъокло Руслан Джэджэхъэблэ
чыплэ коим хэхъэрэ чылгэгъу-
плымэ анэмикіэу къуаджэу
Нэшүкүуай къеэгъуун. Къы-
фэгъэзэгъэ чылгэгъуитфимэ
нэбгырэ 2715-р ашэпсэу. Ахэм
адэтыг тучан 24-рэ, еджэлтил, почтэ
зэпхынгъэм яофшаша-
пилл, культурэм иунитф, фер-
мер хъязмэтшлапі 6. Ильэсэу
икыгъэм бзэджаша-хэм ябэн-
гъэнымкіэ, общественнэ чыплэ-
хэм мыхъо-мышлажъэхэр ашы-
зезыхъэхэрэ къыхэгъэшты-
гъэнхэмкіэ, гъэпшынгъэнхэм-
кіэ Джэджэхъэблэ чыплэ коим
иадминистрации яэлэлгээгоу пэ-
шорыгъаша яофыгъо зэфэшхъа-
фу ашызэрхагъэр макІэп.

— Аштэу тызэгүрүлээ яоф
зэрэздэдатшлэрэм ишүуагъэл-
ынэрэ ильэхэм ялтынгъэмэ,
бзэджаша-хэрэ нахь макІэ-
хууьхъ, — къыуагъ Руслан.

— Ашт яшыхъат гъэрекло бзэ-
джаша-хэрэ зэрахагъэр бгыум
зэршомыкыгъэр: тигъуагъэхэу
2, шьобж атырашагъэрэ зы, авто-
машинэр рафыжагъэрэ 2, хэ-
бзэнчээр зезыхъеу щы, наркотикхэр
къызэфэзэгъэфеда-
гъэр зы. Ежъ Руслан ышыхъэл-
кэ бзэджаша-хэрэлд къыхи-
гъэнхэм, нэбгырэфтигъынагъ.
Общественнэ чыплэхэм шэхъэ-
гъэнэфагъэхэр ашызуву-
тогъо 105-м административнэ
пшъэдэкіяжьхэр арагъэхыгъэх.

— Мыхъунхэр зышлэнхэ, тэ-
рээзуу мызеклонхэ зыльэкынэу
къэзгъэгъунэрэ чылагъохэм
адэсхэр учет шыгъэу сиэх.
Хъыкумым зиоф ыуагъэхэу,
хъапсым чэмысхуу 6, кіэлпим
пышагъэхэу 3, ешыуаклохуу 5,
зыныжъи имыкыгъэ ныжбы-
клил, зэгүрүоныгъэ зэримыль
унагъохуу 2, зипсихикэ зэшы-
къуагъэхэу 3, хъапсым чіэс-
гъэхэу 4, административнэ
ллыгылээн зытельхэу 1, — къы-
хигъэштыгъ Руслан. — Ахэм
зэкіеми ренэу тыналэ атэт.

Врач-наркологхэр тиэпилэгъу-
хэр анахь тызпыльхэр кіэпа-
хэр, ахэр зезыхъэхэрэ, зыщ-
хэрэп ары. Ашт фэшл улъякун-
хэр зэхэтэшх. Пэшорыгъаша-
яофшаша-хэрэ зетэхъэх, организа-
циихэм, учрежденихэм япа-
щхэрэ къыздетэгъа-х. Цыиф
зэхахъэхэм тахэлажъэ, кіэлэ-
цыкіухэр урамхэм атэхъан-
хэм, бзэджаша-хэм зыхамыщэн-
хэм яоф дэтэшэ.

Анахьэу тыналэ зытедгъэ-
хэрэм ашыщ аркъ нэпцыр
зыщхэрэ, ешуагъеу автома-
шинэр зезыхъэхэрэ къызэгъэ-
гъэнхэр, гъэпшынгъэнхэр.
Арэу зэрэштэзэ, нахьыбэм
шыон пытэ нэпцхэрэ зыгорхэм
къашащэфыхыкы цыфхэм нахь
пүтэу арашэ, япсаунгыгъе зэ-
щаагъакъо. Сэ сшхъэкіэ ахэм
афэдэхэе мыхъо-мышлажъэхэм
якъыгъэштын лъэшэу сыпиль-
ыкы пшъэдэкыжь ятэгъэхы.

Бзэджаша-хэрэ нахь макІэ-
зэрэхъущахэм фэгъэхыгъеу
пэшорыгъаша яофшаша-хэрэ зе-
тэхъэх. Уимыльку къызэрзбрь-
гъуунэрэм ельтигъеу къызэрэп-
фэнэштыри. Ашт фэшл тучанхэм
япчэ-шхъаныгъупчхэр дэ-
гъоу гъэптигъэнхэм, ахэр чэ-
щыре нэфынэнхэм, макэ къэ-
зыгъэхъэрэ приборхэр ачла-
гъеуонхэ зэрэфаар агурытэгъа-
ло ахэр зиежэм.

Пэшорыгъаша яофхъабзэу,
зишуагъэ къакло зетхъэхэрэ
ашыщ тиеджаплехэм чээзуу-чэ-
зыуу сазэрэчлахъэрэ. Ныбжы-
кіэхэр бзэджаша-хэрэ ашы-
уухъумэгъэнхэм фэгъэхыгъе-
зэдэгүшшигъухэр адиселэх.

— ИкІэхүм къыхэгъэшты-
шыоигъуу, — ёло Хъокло Руслан,
— сиофшэнхэе ренэу яэлэгъу
шыука-зэрэсфэххурэм фэшл
лъэшэу сизэрэшүүфэрээр, сэ-
гүүгээ тапэхи тызэгүрүлээ яоф
зэдэшлэнхэу, тикъоджэдэсхэр
рэхьатэу Ѣыдгъэлэнхэу, дгээпсэ-
унхэу. Ар шьори, тэри тиши-
рэль шхъял.

Ашт үүж зэлукіем къыщыгъу-
шыа-хэрэ юфшаша-хэм ивете-
ранхэр Хъут Якъубэ, Лъяшэхэ
Рэмэзэнэ, ефэндэу Бэгъыкъо
Аслын, Лыбзыу Инвер, Галина
Светличная, Нэхэе Аслын,
нэмикіхэри. Ахэм къаалтыгъэхэ
юфыгъохъэмкіэ джэуапхэр къа-
тыжъыгъэхэм район администраци-
цием ипащэу Хъачмамыкъо
Азэмэтрэ, чыплэ коим ипащэу
Уджыху Алыйрэ.

НЭХЭЕ Рэмэзэн.

ТЩЫГҮҮПШЭХЭ ХҮҮЧТЭП...

Зао... Аш епхыгъэх тхъамыклагьор, машлор, жъалымыгъэр, нэпсыр, лыпсыр... Тхъамыкэгьошхом тыщаухъумагь Хэгъэгу зэошхоу блэкыгъэм хэкюдагъэхэми, псаоу къэзыгъэзэжыгъэхэми. Ахэм шъхьащэ афэтэшы, лыгъэу зэрахьагъэр, яхэгъэгу къызэрраухъумагьэр хэтрэ цыфи щыгъупшэ хъущтэп.

Самостоятельно изобретая себе путь: Удивительные истории.

ау сабыйзэ аш идунаи
ыхъожьыгъ. 1939-рэ ильэ-
сым пшъешъэжье цыклоу
къафхъульгъэм Аминэт фа-
усыгъ.

усть въ.
Шъалихъ къоджэ кол-
хозым щылажъеэштыгъэ,
ипшашъеу Нэфсэт ила-
хъылхэм къызэраложы-
рэмкіэ, бригадирыштыгъ.
Аминэт янэ игукъекыжы-
хэмкіэ, ар колхоз тхъа-
мэтагъ. Сыдэу хъугъэми,
Шъалихъ иунагъо фэла-
жъеу иклалэхэр ыпшухээ
Хэгъэгу зэошхор къежъэ,
повесткэ къыфахышишъ,
заом maklo.

Шъалихъэ заом защагъэм бэ темышэу Чёусарэ пшъэшъэжъые цыклур къырырагъанэшь, унагъом ращыжбы. Шъалихъэ икелэ нахыжъэу, ильэс 16 нахъ зымыныбжь Рэмэзанэ унагъор къыльзеханэ...

Ростов хэгүм ит къалеу Таганрог нэмийц төхаклохэм къатырахыхы зэхьум къымэфэшхуагь, лъэгунджэм къэсэу осыр тельтигь. Шъалихъэ шхончэо полкэу 11/49-м хэтэу Таганрог пэмычыжьеу шьофышом щызаозэ, ащ ыльякъохэм щэр къатефи, клюжын ымылъэкіеу осым бэрэ хэльтигь. ыльэкъо цынхээр пыщтыкыгъехэу Таганрог дэт ятонэрэ сымэджэшым мэзаем и 2-м, 1942-рэ ильэсым нағъэси, мэзаем и 24-м, 1942-рэ ильэсым пчедыхжым сыхъатыр 7-м

Сянэжъэу Абрэдж (Цу-
ужь) Сарыет Теуцожь
ыпхум (Шъалихъэ ышы-
пхъу) а къэбарыр зэхихы-
гъяжэмэ, къыгъэзэжыгъ
шлошыныгъи. Сарыет Шъа-
лихъэ берэ ыгъэягь, къэ-
клюжыщтым, къыгъэзэжы-
щтым, икъэбар горэ зэ-
хихынам щыгугызы э иду-
най ыхъожыгъ...
Ш.

Шъалихъэ ыкъо ана-
хъыжъэу Цуужъ Рэмээнэ
ыныбжъ имыкъугъапэу,
сянэжъ къызарилотэжъы-

сянэжь кызыэрликтэжбы-
щтыгъэмкіэ, чыләм лы
чыэрхъыгъэу дэсыр зэкіэ
зыдащым, военкоматыр
кіэлэ ныбжыкіләхэм къя-
джэштыгъ. Джашт фәдэу
Рэмэзанэ военкоматым
защэм, шхончыр кышло-
халын къеупчыгъя: «Мы
шхончыр зепхъан пльэкъы-
щта?» алы. Кіэлэ псыгъо
ищыгъэм джэуап ариты-
жыгъигь шхончыр зэрээ-
рихъашуущтымкіэ. Джар
ищақіеу Рэмэзанэ заом
ащэгъагь. Ныбжыкі нахъ
мышіеми, заом ащэным
ыпекіэ къуаджэу Пэткэу

щыщ Къэлэкъутэкъо Мы-
хъамодэ ыпхъоу Курако
къыштэгъагъ, ау унэгъоштэ-
гъу зэдифагъэхэ...
Рэмазанэ заом ашэ зэ-

Рэмэзанэ заам аще зэхжүүм, къымыгъэзжыхынным енэгүй, яблэгээ шүүзээр Абрэдж Пырынэ къельэ-Лужыгъагь ышнахыкіеү Индрыс къызищэктээ пчыххээ джэгүүц фашынэу. Индрыс къызещэм, ышнахыжъ къызкіелтэгүйгээр фагъэцэктэагь. Рэмэзанэ зэнэгүягъээр шыыпкіеү къычэлкыиг — къыгъэзжыхынэу инаасып Къыххыгъэп...

Рэмэзанэ бэрэ илахьылхэм письмэхэр къафитхы-щтыгъэх, пулеметчикэу апэрэ линием йулъэу Кавказым зэрэшьзаорэр ахэм къацуатэштыгъэ. Джаш фэдэу Рэмэзанэ пыим езаозэ ытхыцэ къупшхъэ щэр къытефи, зэуаплэм бэрэ йультыгъэу, льыбэ кіекыгъэу Краснодар дзэ госпиталым къацаагь. Аш медицинскэ сестрау адыгэ бзыльфыгъэ горэ чэтыгъэти, Рэмэзанэ къуаджэу Щынджые зэрэшьщыр зе-шлэм, чылэм щыщэу Абрэдж Аминэт къельзэгүгъялэм улгээшхо тельэу, илоф дээу госпиталым зэрэчлэлтыр илахьылхэм арилонэу. Аминэт къэбарыр чылэм кыгызсыгъ. Рэмэзанэ ятэшыпхъухэри, ыши, ышыпхъухэри, ишхъэгүсийн ыдэжжэ клохи, кіэрсигыгъэх. Ахэм кызыэралотжэхырэм-кіэ. ытлэгүпэ кыышеъэ-

A black and white head-and-shoulders portrait of a young man with dark hair, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a dark tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression.

Цуужсъ Рэмэзан Шъалихъэ ыкъор.

мындрэ кэрысцыгъэхэр кло-
жынхэшь, загъэлсэфынэу
кыгульгъэкыжыгъэх, ау
симэджэш щагур зэфэди-
ту къамышызэ къаклэ-
льыджагъэх ыкы къара-
лыагь Рэмэзанэ ыпсэ зэрэ-
хэкыгъэр. Щэджэгъоужыгь,
Бирам мэфагь...

Іоныгъом и 27-м, 1943-рэ ильэсүм, ильэс 18 нахь ымынныбжьеу Рэмэзанэу игъонэмүс хүгуяар Щынджые къащэжыгъ, щагъэжьыгъ, щагъэтэйлыжьыгъ.

«Шіэжъ тхылъым» (н. 637-м) Шъалихъэ ыкъоу Рэмэзанэ пае мырэущтэу итхагъ: «Чеуж Рамазан Салихович, род. в 1925 г. в Тахтамукайском районе, Краснодарского края. Ряд. 714 ВГ фронт. упр. Сев.

*Цуужь Шъалихъэ ынхъухэу (сэмэгумкэ
къебгъэжкъеншь): Күшьу Нэфсэтрэ Нэхэе
Аминэтрэ,*

жыагъэу ышъхъэ нэсэү
псыпсыкіэ зэхэпхыххэ-
гъагь, ынэгу нэмүкіл кыы-
хэмьищэу. Рэмэзанэ кіэ-
рысыгъэхэм хыильэ дэдэу
кыышыхъоу ерэгъэ дэдэу
къадэгущы!эштигъэ. Бэл-
къарилохынэу хъугъэри,
ау зы шлонгъоныгъэшхо-
илагь: «А-ей-гущ, тидзэхэр
теклиягъэхэу, теклоныгъэр
къыдахыгъэу къэслэгъу-
жыгъээмэ...». Ау ар ина-
сып къыхыгъэп, иулагъэ
хыильэ хъадэгъу фэхүгъ.
Мафэм илахылхэр кіэрыс-
хэу Рэмэзанэ ишхъэгъу-
сэу Курако къизэкіом,

Кав. фронта. Умер от ран
27.09.1943г. Осн. ЦАМО:

оп. 18001, д. 870, л. 78.».
Джаш фэдэу синэнэжь-
ышэу Цуужье Шъалихъэрэ-
ащ иклалэу Рэмэзанэрэ-
Хэгъэгу зэошхом хэкюда-
гъэх... Ахэм ясурэтхэр
синаэ ыгьяшлохэу илагъэх.
Шъалихъэрэ ащ иныб-
джэгъущтыгъэу Тальэкъо-
Яхые Заурбый ыкъомрэ

зэготхэү ыкыл ахэм анэ-
мыкIеү Шъалихъэ ыкъоу
Рэмэзанэ исурэтрэ.
Шъалихъэ ыпхъухэу
Нэфсэтрэ Аминэтрэ ятэ
икIодыкIэ щызыгъэгъоза-

тъэхэу, а къэбарыр къалъызыгтээсигтэй, архивым идиректорэу Новожилова. Иннэ лъэш дэдэу фэрэзэх. Джы Текноныгтэм и Мафэу къэблагтэрэм Шъалихъэ иахылыгхэр къалэу Таганрог клонхэу за-
тъэхъазыры.

Архивэй зигүгтүү къэт-шыгыээм идирукторэр Инна Олег ыпхүм сэ бэмышлэу телефонкээ сифытеуагь юфым нахь щигуазэ си-хүнүм пае. Аш къызэри-lyauqayemkэ, къалэу Таганрог дээт къэхэлжээзу джыри 1809-рэ ильэсэм къызэ-lyauqaygaaqeyu нэбгырэ мин 280-м ехүү зыдэлтийр ары зыдальхыагьэр Шыалихъэ. Хэгъэту зэошхом ильхъан 1941-рэ ильэсэм къыш-гэжжагьэу заом хэклиуда-хэрэм апаа хэушхъяфы-кыгъэ чыпилэ къараты-гьагь. Ильэсхэр тешлэхэрэм къэс къэхэлжэжжым Хэ-гъэту зэошхом хэклиодагьэ-хэр щагьэтылхэмэ, чыпилэ нахь зиушьомбгүүзэ, квадратих аубытыгь. Хэ-гъэту зэошхом хэклиодагьэхэм мыжъосынэу (ме-мориалэу) афагъеуцу-гьэм ылашхъэ «Егъэшлэрэ монх» агуулсан облаг

машор» афызэклагъэблагь.
Квадрат пэпчь мыжъо-
сынхэр щагъэуцугъэх. Ахэм атетхагъэх а чыпіләм
щагъэтыльыгъэхэм альэ-
къуаціләхэр, аціләхэр, ау
зыци, зыльәкъуаці амы-
гъеүнәфыгъеу ахэм ахэтым
ипчыагы бәдәд. Лъэхъанеу
загъэтыльыгъэхэм (заор
заухыгъэм) къыштегъэжъа-
гъеу дзэклопыбә къагъоты-
жыгъ, ау ахэм альэкъуа-
ціләхэр, аціләхэр а мыжъо-
сынхэм атетхагъэхәп. Етлани а тхыгъэхэм хәукъо-
ныгъабә ахэтәу агъеүнә-
фыгъ. Хәгъэгу ззошхор
заухыгъэм уахътәу тешла-
гъэм мыжъосынхэр ыгъе-
фыкъуагъэх. А зәпстәур
къыдәлъытагъеу Теклони-
гъэм и Мафә къызылбла-
гъэрәм ехүлләу, мыжъо-
сынхэр агъәцкіләжъынхә-
ыкіли икіләркілеу къагъо-
тыжъыгъэхэм альэкъуацілә-
хәри аціләхәри атетхагъэхәу
зы мыжъосын ин дагъеү-
ционеу гүхель ял.

Джы Теклоныгъэм и Мадфэ ехъуллэу зэшыпхъухэу Нэфсэтрэ Аминэтрэ лъешу мэгүгъэх дээклолхэу мамырныгъэм фэбанэхээз, ячыгу, яхэгъэгу къауххумээ зидунай зыхъожьыгъэхэм Цуужь Шьалихын ахатхэжжынэу. Ареуи къыгъэгүгъягъэх архивым идиректорэу Новожилова Ичо. Одоогүү цагийн

Иннэ Олег ыпхъум.
КІЭСЭБЭЖЬ Нэфсэт.
ШІэнныгъэхэм яхэгъэхъон пыль Адыгэ республикэ институтым илофыш.

Усаклоу, Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Андырхъое Хъусен непэ къызыхъугъэ маф

«Сэ къэсIошт орэд зэпысымыгъэу!»

Ильэс 21-рэ кыгъешлагъэр, ау игъашлэ пчыкэ нэффэу благъэ. Мы охьтэ кіекі маклэм Хъусенэ лыгу илагъети, бэдэд ригъэфагъэр: усакло, журналист, дээклол-снайпер, Лыхъужъ.

Исабыгъом кыщыкіедзагъэу, къешлкыгъэ чыюпсым емы-плъекіеу, цыфхэм яхупхагъэ, Родинэм, хэкум афыриэ шулъэгъур кыриотыкыным кіэхъопсэу, кыдэххурэм ыгъегу-шлоу, адигэ лъэпкыым идуунэ-гурлыакэ зышищэу, цыфыгъэр ишшуашэу, намысыр игушысэу къетэджыгъ.

Хъусенэ ныбжыкагъэми, чыжэрылпъагъ; къехъущ-къэшэштыр ышшэштыгъэу усэ сатырхэм кыпшагъэхъу. Позэе лъэшым илэба джаш фэдэ куачалэ?

Къоджэ еджаплэм щеджээ усэ тхыныр ригъэжъэгъагъ. Иапэрэ уситф хэку гъэзетэу «Колхоз быракъым» кыщыхау-тыгъагъ. Класси 7-р кызееухым, 1935-рэ ильэсэм Хъусен Адигэ кіэлэгъэдэж техникумым чэхъагъ, аш щызэхшэгъэ литкру-жокым клоштыгъ, чану хэлажъэштыгъ ыкчи пащ ыужум фэхъугъ. Кіэлэгъум гум зыригъэ-иэтэу гухэль дахэхэр илагъэх: етлупшагъэу тхэштыгъ, адигэ тхаклохэм яконференцеу шэкло-

гъум и 20-м, 1935-рэ ильэсэм Ростов-на-Дону щыкагъэм ильэс 15 зыныбжъ усакло хэлэжагъ. Адигэ тхаклохэмрэ тхыдэуатхэмрэ яалэрэ зэфэсэу щыкагъэм илофшлэн Хъусен хэлэжагъ ыкчи кыщыгушылагъ. Пасэу адигэ гүшүлэм ильэшыгъ-куугъэ гу льитагъ, ашкэ анахъэу зиштуагъ къеклуагъэр иунаагъ.

Адигэ унэгъо шыыпкъэу, лъэлээ пытэу ятэу Борэхъэрэ янэу Кыутасрэ зэдашлагъэм хэбзэ-унэшшо дахэ илтыгъ: шхъэлэфагъэр клаагъехъэу, гүшүлэм нытихэр фэсакыщтыгъэх; Хъусенэ пасэу лъэпкыым хэль-хэсыр, цыфыгъэ-адыгагъэм кыбутиярэр, кіэлкіэ дэдагъэми, гурлыогъагъ. Сыдымкіи узфэсакыжынным мэхъанэ зэрилээм, лыгъэр адигэхэмкі зэрэлпэрэм гу льитэгъагъ. Кіэлэгъэдэж училищир кызееухым, 1938-рэ ильэсэм хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адигеим» иредакции иоф щишигъ; ишшэрильхэр игүүтэй ёгъэцаклэх, щылкіэ-псэу-

кіэмкіэ гъэзагъэу матхэ, хэкум иль юфыгъохэм альзэс, аш дахлоу, итворческэ юфшлэн Хъусен льгэгъекуатэ.

1940-рэ ильэсэм Андырхъое Хъусенэ дээм ашагъ, Сталинград дээ-политическэ училищим еджа-ло агъэгъуагъ, тхэнэр ыгъэтэй-

лыгъэп зыкли. Ау 1941 — 1945-рэ ильэсхэм щылгэгъэ Хэгъэгэ зэошхом мэфэ ошу гупсэфхэр зэпиутигъэх. Заор кызежжэм алэрэ мафхэм Хъусен зэуаплэм лухагъ. Янэу Кыутас ар кыуль-күум ыгъэгъуатээ кыриогъэгъэ гүшүлэхэр: «Мы чыр къэмыштэу шукъэмьшт!» берэ ыгу кыщыдэөжыгъэх, абдзэхэ клалэр зыкли игъогу дэхыгъэп. Лыгъэшко зерихъээ, шэклюгъум и 8-м, 1941-рэ ильэсэм зэуаплэм щыфхэгъ. Хэгъэгум итхаклохэмкіэ алэрэу «Советскэ Союзым и Лыхъужъ» зыфилорэ Ѣщыгъуцэлэр Хъусенэ кыфагъэшшошагъ.

Андырхъое Хъусенэ икъуаджэ ыкыдьшыфхэгъэ күтүрэу Дьяковыми саугээт ашыфагъэуцү. 1982-рэ ильэсэм Хъусенэ имузей икъуаджэу Хакурынэхъаблэ кыщызэуахыгъ, аш иэкспозициехэм ягъэспын сэшхъэкіэ сизэрэхэлжъагъэм (Адигэ хэку музеим инаучнэ юфышлэ шхъяауу сизштэйм) сирэгушо. Кыткіэххувхъэхэрэ кілаклэхэр, лээжхэр лыгъэ-цы-

фыгъэм фэлгүүнхэмкіэ мы музейр ѥэлгэгъу дэгүү мэхъу. Лыхъужъым ыцлэх ахы ар зыщдэгэгъэ Адигэ кіэлэгъэдэж училищим, Мамхыгъэ гурит еджаплэм, Хакурынэхъаблэ изы урам ыкчи Мыецкуап э иурамхэм ашыц.

Хъусенэ лыгъэу зерихъагъэр адигэ лъэпкыым, адигэ тхаклохъу дэгьюо зышшэштыгъэхэм ашыгъу-пшэрэп, произведение пчыагъэ атхыгъ: Кэстэнэ Дмитрий рассказуу «Батыр», Мэшбэшлэ Исхакъ поэмэу «Сышнахыгъ», Жэнэ Кырымызз документаль-нэ повестэу «Андырхъое Хъусен», мыхэм анэмькхэри. Хъусенэ ежэ зэрэшлэгъуагъеу Ѣщылээ тхыль кыдигъэхынэу иго фимыфагъэми, деджагъэу, иныбдэгэхъ усаклоу Жэнэ Кырымызз зэо ужум кыгууожьхи, «Сэ сиорэд» ыцлэу 1946-рэ ильэсэм алэрэу кыдигъэхъигъ, аш ыужум иусэхэр зэхэуягъэу заулэрэ кытырадзайх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Мэз чэтыушхом игъогу

Зекорыщхэм я Дунэе мафэ тэфэу Кавказ къэралыгъо чыюпс биосфернэ ухумаплэм семинар-зэлкіэгъоу Ѣзызэхашэгъагъэм кыхиубытэу зекло гъогукэ кыщызэуахыгъ.

«Мэз чэтыушхом игъогу» — ары аш зэрджахъэхэр. Икъыха-гъэ километрэрэ метрэ 700-рэ мэхъу. Чыюпс ухумаплэм хэхээрэз Гъозэрылпъэ мэзым ар пхырэхъы. Мэз чэтыушхоми ушылкіэхъым ишынагъ Ѣшахэп. Цыфхэм атебану аш ихабзэп, зашуйгъэ-былышт наху. Ау фэдэу псаушхээ тимэххэм зэрахэсир цыфхэм ягъэшэгъэнэм пае Гъозэрылпъэ музеим кыгот псаушхээ Ѣыгылпэм мэз чэтыушхор да-гъэтэхъсан ямурад. Джырэкэ а псаушхъэм фэдэу Ѣыпс ухумаплэм хатуупшыхъагъэу хэсир. Ахэм ренэу альэппъэх.

Сыдэу Ѣитми, жыбыгъэр кызырепшэрэмре ошх шъабэм осыцхэри кыхахафхэу кыззэрэ-щхырэмре ямылтыгъэу, зекло купэу зэрэугуоийгъэмкіэ мэзым тыхъэхъагъ ыкчи чэтыушхом игъогу тыхыгъуагъ. Ильэс мин пчыагъэхэр зыныбжъ чыгъ халамэ-тэу хэтхэр, Тхыль Плъыжым дэт къэкирэ уц ыкчи къэгъэгъэ зэфэшхъяфхэр къэтлэгъэгъэх. Чыюпс ухумаплэм жыир зэрэ-щыкъэбээ дэдэм ишхъятау мышкыщыкырэ чыгъ кышьо уцхэм тыхнаа атырагъэтээ тыхыгъуагъ. «Лобария легочная» зыфилорэр ахэм зэу ашыц. Ар чыгылпъымэ къатеклэрэ уц лъэпкъ. Википедиер кызызэлут-хырэм, аш икъебар зэкіэм нэ-lyasэ тыфешы. Жыир зыщыкъэ-бээ дэдэм кыщэкы нылэп. Европэм ичыюпс ухумаплэмэ

ащеклодыжы. Тэти Кавказ биосфернэ чыюпс ухумаплэм ар Ѣылпъагъун пльэкыщ. Зымыуа-се Ѣшлэп!

Чыгылпъкъ зэхэтэкуагъэхэр ильэс 200 фэдэз зыныбжъхэу хъацэ-пацэхэм шхын афхэхъу-жыгъэхэм гъогуанэм тащылыklagъ. «Жук-дроловсек» зыфилорэ хъацэ-пацэхэм зэхихъхээгъэ чыгылпъкъ ныктор гъонэ заклэу кыззэтенагъ.

Джаш фэдэу чыюпс ухумаплэм илофшлэн къэбар гъэшгъонхэм тахагъэдэлээ мэзым тыхыгъураштыгъэ. Гъогуанэм утемыкынным, умыгъошэнным фэш чыгылпъкъ мэз чэтыушхом ильэуж тамыгъэхэр шо пльыж-

кіэ атедзагъэхэр, ахэм уалы-пльээз гъогум урэкло.

Чыгылпъкъ икъылкыгъэхэр бэу зыщызэхэль чыплэхэм уаре-хылпъ. Ахэр мэзым еж-ејхы-рэу хэклоджынхэ фае. Чыюпс ухумаплэм амал илахэмэ цыфыр хэлбэнэу Ѣштэп. Мэз цыф кыпшлуйгъэшлеу зынэу тыхыгъэ-пльэгъэ пхээтэкъэжъир ашкіэ шыхъат.

Джаш фэдэу жыр къабзэр зыгытээзэ, тыхыгъэхэм зэхэты-мышлэу, тыхыгъэхэм та-гъэгъэлжъигъэу мэз гъочлэгъым таичкыгъ. Купым хэтхэмкіэ нэуасэ таизэхэхъу-гъэхэу къэбар гъэшгъонхэмкіэ таизэдэгэшжытгъэ. Гүшүлэм пае, Хэгъэгэ зэошхом ильэхъан чыгымэ къатеклэрэ уц шъабэхэр улаагъэм атыралхъээзэ дээклолхэр агъэхъу-жыгъэгъэх. Аш хэль псыр улаагъэм Ѣын дэмхъонымкіэ Ѣэзэгъу дэдэу Ѣыт.

Мэзым укъыхэхъыжынкіэ бэ-кіэ наху псынклагъ, Мэлклагэ псыхъом тет псыкъечхэхыплэм дэж купым хэтгэхэхэмкіэ та-щызэхъяжъыгъ ыкчи чыюпс ухумаплэм тыхыгъэхъыжыгъ.

Тигуапэу гъогуонэ халамэтыр зээптигъэгъэ. Чыгылпъкъ тафыз-пльэкыгъэзэ, тиунаагъ Ѣышхэр къэдгэянхээрэм фэдэу къитшыхъуээ, зекло шаагъор тыхуагъ. Мызэу-мытлоу кыззэрэфэдгъэ-зэжъыщтым тицыхъэ тель!

ТЭУ Замир.
АР-м изаслуженнэ журналист.

Искусствэр – тибаиньгъ

Щыңыгъэм орэд къыфало

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние иунэжье лыхъужьныгъэм, мамыр псэуклэм игъедэхэн афэгъэхыгъэ пчыхъэзэхахъэ щыкъуагъ.

Зэхахъэр зезыщгъэ Юлия Никоновам Урысыем и Уэшыгъэ Клаучехэм ятарих щыщ нэкубгъохэр къылотагъэх. Анахъеу къыхигъещыгъэр тидзэклхэм мамыр псэуклэр зерагъэлтапэрэр, хэгъэгум игъунакъэхэр цыхъешшэйбуу къиззерахъумэрэр, шлэжж ялэу ныбжыкъэхэр плүгэнхэр ары.

Мамыр псэуклэр зэкэми зэдиряоф. Пчыхъэзэхахъэм изэхэшаклохэм ащищэу Вера Пособливам къиззэртиуагъэу, культурэмэ искуссвэмэ ялофышхэхэм лэлуххэм язэпхыныгъэхэм яхынлэгъэхэ концертхэр филармонием тапэки къыштыштых.

Къэралыгъо филармонием иорэдлохэу, Урысыем, Адыгэим язаслуженне артисткэу Баджэ Дзэхъан, Адыгэ Республикаем инароднэ артисткэу Нэгъой Маринэ, Адыгэ Республикаем изаслуженне артистэу Хут Рустам Къынчох, Темир Кавказым ащицэрилох.

Осыр машлом зэрээзэлтиктурэм ехынлэгэе орэдир Хут Рустам мэкээ ётывъеклэ къыуагъ. Шхъэ-

техъо шхъантлэм фэгъэхыгъэ орэдэу хэгъэгум щашэрэр Нэгъой Маринэ къызыхедзэм, дежъуу зыштохъохэу залым чэсхэм тшогъешшэйбонэу тальыпльагъ.

В. Соловьев-Седоим, А. Пахмутовам, нэмыкл композитор цэрилохэм яорэхэр зэхахъэм къыштыуагъэх. Дз. Баджэмэ М. Нэгъоимрэ зэгъусэхэу патриотическэ, шулъэгъу орэхэр агъэ-

жъынчыгъэх. Лылужуу Адамыусыгъэ «Нартхэр» Хут Рустам къыззериогъэ шыкъэри тыгурихъыгъ. Урысыбзэклэ тхыгъэ гущылхэм адигэ жынуур адештэ.

Орэдилы ныбжыкъэхэу Сергей Трутневым, Наталья Амельченкэм, Нэгъой Бэлэ пчыхъэзэхахъэр къагъэбагъ. Лылужуу, шулъэгъу орэхэр гум щыщхуугъэхэр къалуагъэх. Музыкаль-

нэ йэмэ-псымэхэмкэ мацэхэр зыгъэжынчыгъэх Анна Шапоровар, Никита Гнидинир артистхэм къадежыуагъэх. Фортепианэмкэ Набэкъо Бэлэ произведениехэр къыригъэшуагъэх.

Мэфэкхэм афэгъэхыгъэ концертхэр артистхэм къатынэу загъехъазыры.

Сурэтым итхэр: **пчыхъэзэхахъэм хэлэжъагъэхэр**.

Тиконцертхэр

Финхэр къытпэблагъэ мэхъух

Урысыем, йэкыб къэралыгъохэм яоркестрэхэм ядирижерхэр, орэдлохэр Адыгэ Республикаем щыкъохэрэ пчыхъэзэхахъэмэ ахэлажъэх, дунэе музыкальнэ искуствэм зегъэушомбгүүгъэним яахъ хальхъэ.

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иконцертэу Мыекъуапэ щыкъуагъэм Финляндиею икомпозиторхэм япроизведенияхэр, кинофильмэхэм къахахыгъэхэр орэхэр щылуу гъэх.

Финляндиею къыкыгъэ дирижеруу Веса Хиукканен симфоническэ оркестрэм пэщэнгъэ дызэрихъагъ. Пчыхъэзэхахъэм иапэрэ къэлэнъыкъо Джон Таттенхорст, Мишель Легран, Роберт Лопес, Эрих Корнгольд япроизведенияхэр щызэхэтхыгъэх.

Оркестрэм пае поэмэу Д. Таттенхорст ысыгъэмкэ концертэр къызэуахъагъ. «Гъатхэм цыхъэ фэш!», «Гъэмрафэм зэкэри къыгурэ» зыфиохэрэр, нэмыкхэри гупшице куухэр озыгъэшхээрэм ащищы.

Орэдилуу Марко Лундберг Финляндиею щэпсэу. «Ошъопщэ чыжъэхэр», «Чэш оялэр», «Лилие икъэгъагъ», нэмыкхэри къыуагъэх. Пчыхъэзэхахъэр зезыщгъэ Хъакъуу Заремэ иэзэфхэхысыжхэм къахигъещыгъ М. Лундберг ирепертуар щылэнгъэр нахьышлоу къыбгурлыоным уфээзыгъэхэрэ орэхэр зэрэхэтхэр.

Республикэ филармониөм иэстрадэ купэу «Ошъутенэм» иорэдлоу Алевтина Кобазевар пчыхъэзэхахъэм хэлэжъагъ. Ана-

хъэу тшогъешшэйбоныгъэр Марко Лундберг игъусэу Алевтинэ шүлэгъу орэхэр къыззериуагъэхэр ары.

«Финхэм ятанго» зыфиорэ едзыгъом узыгъэпшэ. Къашьюу къашырэм «Танго» фаусыгъ. Орэд къыззериорэм даклоу, артистхэр къэшхох.

Гум ихъыкъирэ гущылхэм къылфэмийоу къыхэкли. Къашьюу ыбзэ нахуу гурилогошшу къызыцьшыхъурэ уахътэм жыуум узэлъештэ, пчэгум ущэуджы. Марко Лундбергрэ Алевтина Кобазевар къашьюу «Тангор» къыззедашыгъ. Едзыгъом ыцэр гъэшшэйбонэу щыт «Ошхым хэтхэу тангор».

— Дунэе искуствэм цыифхэр зэфещэх, — къытиуагъ симфоническэ оркестрэм идирижерэр, Адыгэ Республикаем изаслуженне артистэу Аркадий Хуснировым.

— Урысыбзэр амышэми, Веса Хиукканен, Марко Лундберг Адыгэим щыщхэу концертэм къэлэнъыкъо альэкы, зэгъусэхэу нэпэепль сурэхэр атырахых.

Сурэхэр зэхахъэм къыщытэхъагъэх.

**Нэкъубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТЫЛЬ Нурый.**

Зэхэзыщагъэр
ыкъи къыдэзыгъэ
гъэкъирэр:
Адыгэ Республикаем
лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэкыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэгъухэм адирялэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкъи къэбар жыгъэм иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къайхырэр А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэхэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтэу, шрифтыр
12-м нахь цыкъунэу
щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкъегъэжокъых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушихъятыгъэр:
Урысы Федерацием
хэутийн Иофхэмкэ, телефон
радиокъетынхэмкэ ыкъи зэллыгъэсэйкээ амалхэмкэ и Министерстве и Темир-Кавказ чылгээгээшшап, зэраушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышауихъятыгъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъемкэ
пчагъэр
4300
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 489

Хэутийн
узыгъэштэхэнэу
щыт
уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зышауихъятыгъэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъялэм
ипшээрэлхээр
зыгъэцэлэрэр
Мэшлэкъо
С. А.

Пшъэдэкъыжъ
зыхъыр
секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.